

10 SINIF 2. ÜNİTE

1. BÖLÜM: NÜFUS

Nüfus, sınırları tanımlı bir bölge üzerinde belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısıdır.

Demografik, sosyal ve ekonomik verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesine **nüfus sayımı** denir. Ülkeler açısından son derece önemli olan nüfus sayımları; nüfusun cinsiyet yapısı, ortalama yaşam süresi ve yaş grubu, doğum-ölüm ve okuryazar oranının yanı sıra nüfus artış hızı, çalışan nüfusun sektörel dağılımı, kırsal ve şehir nüfusunun dağılışı gibi özellikler hakkında da bilgi verir.

Cinsiyet yapısı, en genel anlamıyla nüfusun kadın ve erkek nüfus olarak dağılımıdır. 2015 yılı dünya nüfus verilerine göre toplam nüfusun %50,45'i erkek, %49,55'i de kadınlardan oluşur.

Ortalama yaşam süresi, ülkelerin sağlıktaki seviyeleri ile doğrudan ilişkili ve gelişmişliğin göstergelerinden biridir. Dünyadaki ortalama yaşam süresi 2015 yılı Birleşmiş Milletler verilerine göre 72 yıldır.

Nüfusun yaş gruplarına dağılımı, genel olarak üç gruba ayrılır. 0-14 yaş grubu çocuk nüfus, 15-64 yaş grubu yetişkin nüfus, 65+ yaş grubu ise yaşlı nüfus olarak ifade edilir.

Okuryazar oranı, ülke kalkınmasında etkili olan bir başka faktördür. Bir ülke nüfusuna ait okuryazar oranının yüksek olması gelişmişlik ölçütleri arasında değerlendirilmektedir.

Doğum ve ölüm oranları, nüfus sayımlarıyla elde edilebilen bir başka nüfus özelliğidir. Dünya genelinde bir yıl içinde meydana gelen doğum sayısının toplam nüfusa oranına **doğum oranı** denir. Benzer şekilde bir yıl içinde meydana gelen ölüm sayısının toplam nüfusa oranına da **ölüm oranı** denir. Gelişmiş ülkelerde doğum ve ölüm oranları azken gelişmemiş ülkelerde bu iki oranın da yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Doğumların ölümlerden fazla olması sonucu meydana gelen nüfus artışına **doğal nüfus artışı** denir. Doğal nüfus artışına ek olarak göçlerin etkisiyle meydana gelen nüfus artışına da **gerçek nüfus artışı** denir. Bir ülkedeki nüfus artış hızının olumlu ve olumsuz sonuçları olabilmektedir. Örneğin nüfus artış hızının yüksek olduğu bir ülke olan Somali'de beslenme, sağlık, barınma ve eğitim gibi hizmetlere duyulan ihtiyaç daha fazladır. Bunların yanı sıra Somali'de nüfus artış hızının fazla olması, bazı olumlu sonuçları da beraberinde getirir. Örneğin iş gücünün fazla olduğu ülkede işverenler çok düşük ücretlere işçi çalıştırabilmektedir. Aynı zamanda temel ihtiyaçlara gereksinim fazla olduğundan mal ve hizmetlere olan talep de artar.

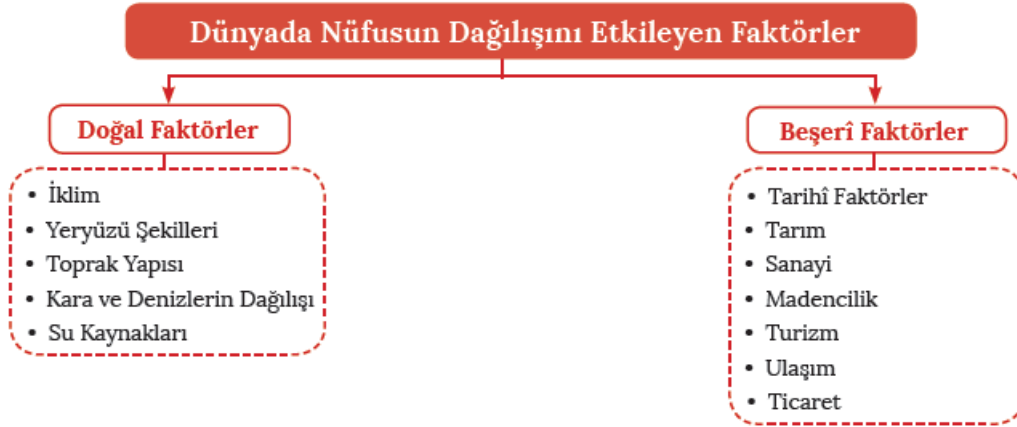
Şehir ve kırsal nüfusu, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğunluğu şehirlerde, az gelişmiş ülkelerde ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde **aktif nüfusun** büyük bölümü sanayi ve hizmetler sektöründe, gelişmemiş ülkelerde ise tarım sektöründe çalışmaktadır.

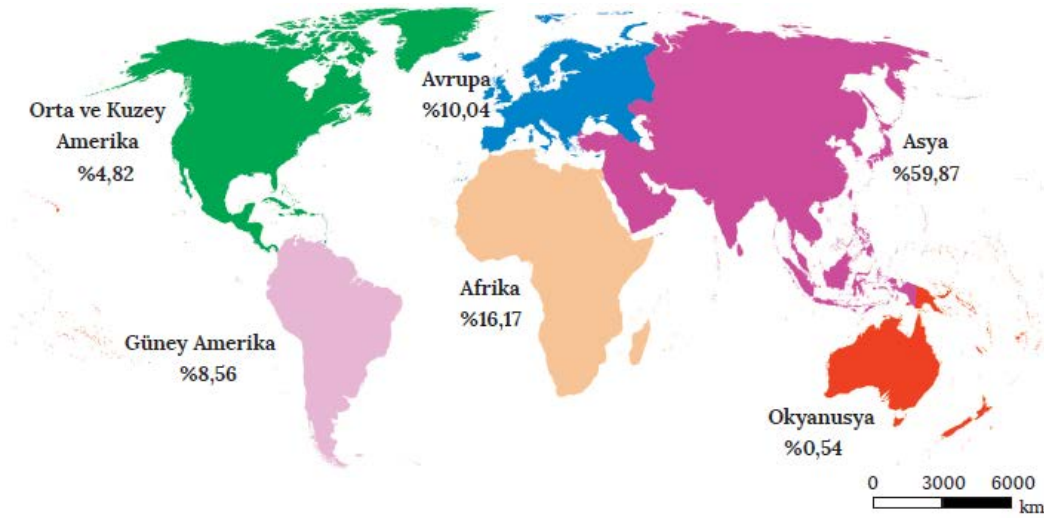
Dünya nüfusunda ani artışların olduğu dönemlere **sıçrama dönemi** denir. Dünya nüfusunda genel olarak 3 ana sıçrama dönemi yaşanmıştır.

- **Birinci Sıçrama Dönemi:** Yaklaşık 1 milyon yıl önce insanın çeşitli aletleri icat etmesiyle başlamıştır.
- **İkinci Sıçrama Dönemi:** Yaklaşık 10 000 yıl önce yerleşik hayata geçen insanlar, hayvanları evcilleştirmiş ve tarımla uğraşmışlardır. İnsanların hayat standartlarına olumlu etki yapan bu gelişme ile dünya nüfusunda ikinci sıçrama dönemi yaşanmıştır.
- **Üçüncü Sıçrama Dönemi:** Sanayi Devrimi'yle beraber meydana gelmiştir.

Nüfusun dünya genelindeki dağılışı her yerde eşit değildir. Bazı yerler sık, bazı yerler seyrek nüfuslu iken bazı yerlerde ise nüfus bulunmamaktadır. Nüfusun yeryüzüne dağılışında etkili olan faktörler **doğal** ve **beşerî** olmak üzere ikiye ayrılır.

Dünya nüfusunun kıtalara dağılışına bakıldığında nüfusun yarısından fazlasının Asya Kıtası'nda olduğu görülür.

Herhangi bir alanda yaşayan nüfus ile o alanın yüz ölçümü arasındaki oran **aritmetik nüfus yoğunluğunu** vermekte ve bu yoğunluk kişi/km² olarak ifade edilmektedir.

Nüfusun sosyoekonomik durumunu belirleyebilmek ve geleceği ile ilgili planlar yapabilmek için yaş ve yaşın cinsiyetlere göre dağılımının öncelikli olarak bilinmesi gerekir. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını gösteren grafiklere **nüfus piramitleri** denir.

- **Kenarları İçe Çökük Nüfus Piramidi:** Doğum ve ölüm oranlarının fazla olduğu az gelişmiş ülkelere ait nüfus piramididir. Günümüzde Angola, Burundi ve Benin gibi ülkelerde görülür.
- **Düzgün Üçgen Biçimli Piramit:** Doğum oranlarının yüksek olmasına karşılık ölüm oranlarının azalmaya başladığı ülkelere ait nüfus piramididir. Bolivya, Filipinler ve Hindistan gibi yeni gelişmekte olan ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.
- **Asimetrik Şekilli Nüfus Piramidi:** Doğum oranında ciddi bir düşüşün görüldüğü ülkelere ait nüfus piramididir. Bangladeş, Çin ve Brezilya gibi ülkelerin nüfus piramidi bu şekildedir.
- **Arı Kovanı Nüfus Piramidi:** Doğum ve ölüm oranlarının düşük olduğu gelişmiş ülkelere ait nüfus piramididir. ABD, İngiltere, Almanya, İtalya ve İsveç gibi gelişmiş ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.
- **Çan Şeklindeki Nüfus Piramidi:** Belirli bir süreçte düşük olan doğum oranlarının sonradan artış gösterdiği ülkelere ait nüfus piramididir. Rusya ve İrlanda gibi ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE NÜFUS

İnsan yaşamı açısından elverişli koşulları barındıran Türkiye toprakları, eski çağlardan beri yerleşme alanı olarak tercih edilmiştir. Ülkemizde düzenli ve planlı nüfus sayımları Cumhuriyet ile başlamıştır. Türkiye'de ilk düzenli nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde gerçekleşti. 2007'den itibaren nüfus sayımına gerek olmadan her yıl ülkemizin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile belirlenmektedir. Ülkemizde görülen **nüfus değişimlerini** üç dönem hâlinde incelemek mümkündür.

Birinci Dönem: 1927-1960 yılları arasını kapsayan bu dönemde Türkiye nüfusu yaklaşık 11 milyon kişi artmıştır. Ayrıca bu dönem; Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi ülke nüfusunu ciddi anlamda etkileyen olayların hemen sonrasına denk gelmektedir.

İkinci Dönem: 1960-1985 yılları arasındaki dönemi kapsar. Bu dönemde Türkiye'de aile planlamasına yönelik yapılan çalışmalarla sosyal ve ekonomik hayatta yaşanan gelişmelere bağlı olarak ülke nüfusunun artış hızında bir azalma görülmüştür.

Üçüncü Dönem: 1985 yılı sonrasını kapsamaktadır. Bu dönemin başında Türkiye nüfusunun artış hızında ciddi bir düşüş yaşanmış, takip eden süreçte nüfus artış hızı genel olarak yavaş yavaş azalmaya devam etmiştir.

Türkiye'de Nüfusun Dağılışı: Birçok ülke gibi Türkiye'de de nüfus, ülke arazisinde düzensiz bir dağılışı göstermektedir. Bu düzensiz dağılışın nedenleri iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi **doğal çevre** faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi **beşerî çevre** faktörleridir.

Türkiye'de iç bölgelere göre daha ılıman iklim koşullarına sahip kıyı bölgeleri ile ulaşım, sanayi ve tarım açısından avantajlı yerler nüfusun yoğunlaştığı alanlar olarak dikkat çeker. Örneğin kıyı kesimlerde yer alan ve elverişli iklim şartlarının görüldüğü İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana ve Samsun sık nüfus varlığı ile dikkat çekmektedir. Buna karşılık yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı kesimlerde ise nüfus seyreklemektedir. Kış mevsiminin uzun sürdüğü Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimleriyle kuraklığın etkili olduğu Tuz Gölü çevresi, nüfusun seyrekleştiği yerlere örnek verilebilir. Ülkemizde arazinin düz veya az eğimli olduğu verimli topraklarda nüfus yoğunken Karadeniz ve Toros dağları ile Menteşe Yöresi gibi arazinin dağlık ve engebeli, tarım alanlarının sınırlı ve ulaşımın zorlaştığı yerlerde ise nüfus seyrek. Zengin su kaynaklarına sahip yerlerde nüfusun genellikle yoğunlaştığı ve çoğu yerleşmenin bu alanlarda toplandığı görülmektedir. Akarsu kenarında kurulan Adana, Amasya, Eskişehir, Edirne ve Antakya gibi şehirler bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca deniz ve göl kenarlarında nüfusun yoğunlaşmasını sağlayan bir başka etken de balıkçılık, turizm ve ulaşım gibi faaliyetlerin görülmesidir.

Türkiye'de bazı yerleşim alanlarında sanayi faaliyetleri sonucu nüfusun arttığı görülür. İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Adana, Gaziantep gibi iller bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca madencilik faaliyetleri de nüfus dağılışını etkilemektedir. Zonguldak'ta taş kömürü, Batman'da petrol sayesinde nüfus miktarının arttığı görülmektedir. Tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı verimli ovalar da nüfusun arttığı alanlar olarak dikkat çekmektedir. Çukurova, Silifke, Gediz, Çarşamba, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Malatya ve Elazığ gibi ovalar bu bakımdan nüfusun arttığı alanlara örnek gösterilebilir. Akdeniz ile Ege ve Marmara denizlerinin kıyı kesiminde bulunan birçok yerleşim alanı, turizm faaliyetlerine bağlı olarak gelişmiş ve bu alanlarda nüfus artmıştır. Bodrum, Marmaris, Alanya, Manavgat, Kemer ve Kuşadası bu duruma örnek verilebilir. Önemli kara, deniz, demir ve hava yollarına yakın yerleşim alanları da nüfusun sıklaştığı yerler arasındadır. İstanbul, İzmir, Ankara, Konya, Eskişehir, Kayseri ve Gaziantep gibi illerin gelişmesinde bu yerleşim yerlerinin işlek yolların kesiştiği noktalarda bulunması etkili olmuştur.

Türkiye nüfusunun yapısal özellikleri (eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet yapısı vb.), sahip olduğu nüfus miktarı kadar önemlidir. Çünkü gelecekte yapılacak planlamalar, kalkınma politikaları vb. faaliyetler bu mevcut potansiyelin bilinmesine bağlıdır.

Ülke nüfusumuzun en önemli özelliği genç ve dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Toplam nüfusun %23,7'lik kısmını 0-14 yaş grubu, %68'ini 15-64 yaş grubu, %8,3'lük kısmını da 65 ve üzeri yaş grubu oluşturur. Nüfus piramitleri, **nüfusun yaş gruplarına dağılımı** hakkında bilgi verir. Türkiye'de nüfus piramitlerinin şekli, nüfus artış hızının değişmesi ve ortalama yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak sürekli değişim göstermektedir. Ülkemiz, 1990 yılına kadar geniş tabanlı nüfus piramitlerine sahipken günümüzde nüfustaki değişimler nedeniyle nüfus piramidinin tabanı daralmaya başlamıştır.

Ülkemizde **kadın ve erkek nüfusun oranı** birbirine yakındır. Ancak 65 ve üzeri yaş grubunda kadınların oranı erkeklerden fazladır. Bir yerde kadın ve erkek nüfusun farklı olmasında göç alıp verme durumu etkili olmaktadır.

Nüfusun sahip olduğu en önemli niteliklerinden biri **eğitim** durumudur. Türkiye'de 1950 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusun yaklaşık %31,8'lik kısmı okuryazardı. 2015 yılında ise ülkemizde okuma yazma bilenlerin oranı %94,6'ye yükselmiştir.

15-64 yaş grubunda yer alan nüfus aktif ya da çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır. **Aktif nüfusun çalıştığı ekonomik faaliyet kolları** tarım, hizmet ve sanayi sektörlerinden oluşmaktadır. Ülkenin sahip olduğu ekonomik faaliyet kolları, nüfusun sosyoekonomik yapısı üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Türkiye'de 1927'den beri sürdürülen ekonomik faaliyetlere bakıldığında tarım sektöründe çalışanların oranı azalırken sanayi ve hizmetler sektöründe çalışanların oranı ise artmaktadır.

Toplam nüfus içerisindeki **kır ve şehir nüfusuna** dair oranlar, ülkelerin sosyoekonomik yapısı hakkında bilgi veren önemli göstergelerden biridir. Ülkemizde 1927 yılında %75,8 olan kır nüfusu, sürekli azalarak 2017 yılında %7,5'e kadar gerilemiştir. Aynı dönemde %24,2 olan şehir nüfusu ise sürekli artarak 2017 yılında %92,5 seviyesine kadar yükselmiş durumdadır.

3. BÖLÜM: GÖÇ

İnsanların herhangi bir sebepten dolayı yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere kalıcı şekilde yerleşmesine ya da geçici şekilde yer değiştirmesine **göç** denir. Geçmiş dönemlerde göçebe yaşam tarzının etkisiyle sürekli göç etmek zorunda kalan insanlar, günümüzde farklı sebeplerden dolayı göç etmektedir.

Göçler, **Sürekliliğine göre göçler**, geçici ve kalıcı göçler olmak üzere iki farklı şekilde, **Sınır geçme durumuna göre göçler**, iç ve dış göçler olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılabilirken **isteğe bağlı** olabileceği gibi **zorunlu** da olabilir.

- **Türklerin Orta Asya'dan Göç Etmeleri ve Kavimler Göçü:** Tamamen olmasa da çoğunlukla göçebe yaşayan Türkler, ana yurtları olan Orta Asya'dan ayrılarak başka bölgelere doğru göç etmişlerdir. Türk topluluklarının 4. yüzyılda ana yurtlarından ayrılarak Avrupa Kıtası ve Asya Kıtası'nın batısına doğru başlattıkları göç, dünyadaki en büyük kitlesel göç hareketlerinden biri olan Kavimler Göçü'ne neden olmuştur.
- 1492'de keşfedilen Amerika Kıtası'na Avrupa Kıtası'ndan ilk göç hareketleri başlamıştır. Daha sonra yeni yerlerin ve doğal zenginliklerin keşfi bu kıtaya olan göçleri yoğunlaştırmıştır.
- **Mübadele Göçleri:** Devletlerarası yapılan anlaşma gereği ülke vatandaşlarının karşılıklı olarak yer değiştirmesine mübadele göçü denir. Bu göçü diğerlerinden farklı kılan en önemli özellik zorunlu olmasıdır.
- **İşçi Göçleri:** Sanayi Devrimi sürecinde başta İngiltere'ye olmak üzere Avrupa ülkelerindeki sanayi tesislerinde çalışmak amacıyla işçi göçleri olmuştur.
- Ülkeler arasındaki **savaşlar** ve ülke içerisinde yaşanan **sosyal ve siyasal çatışmalar**, insanların göç etmesine neden olur. Bu göç olayı, hem ülke içinde hem de ülke dışına doğru olabilmektedir.
- **Beyin Göçü:** İyi eğitim almış, nitelikli ve yetenekli insanların başka ülkelere göç etmesi beyin göçü olarak adlandırılır. Beyin göçü, genellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru yapılmaktadır.
- **Doğal Afetlerin Neden Olduğu Göçler:** Sosyoekonomik sorunların yanı sıra sel, deprem, volkanizma, toprak kayması, fırtına, çölleşme, kuraklık vb. afetler insanların daha güvenli yerlere göç etmesine neden olur.

Ülkemizde ekonomi başta olmak üzere çeşitli nedenlere bağlı olarak meydana gelen göçler, genellikle sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı şehirlere doğru gerçekleşir. Ayrıca şehirlerin insanlara yönelik eğitim, sağlık, sosyal, kültürel vb. ihtiyaçlara cevap verebilecek kapasitede olması yaşanan bu göç yoğunluğunda önemli bir etkidir.

Türkiye'de meydana gelen göçler gerçekleştikleri yere göre iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılır. **İç Göçler:** Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen iç göçler, sürekli olabileceği gibi mevsimlik iş imkânları çerçevesinde geçici de olabilir. Türkiye'de çeşitli iş kollarında, farklı zamanlarda ek iş gücüne ihtiyaç duyulur. Tarım, turizm ve inşaat sektörlerinde özellikle yaz aylarında ortaya çıkan bu ihtiyaçtan dolayı insanlar, çalışmak amacıyla bulundukları yerden göç ederler. Bu göç türüne **mevsimlik** (geçici) **göç** adı verilir. **Dış Göçler:** Türkiye'den yurt dışına, yurt dışından da Türkiye'ye doğru gerçekleşen göçlere dış göç denir.

Göç, toplumların hem sosyal hem de ekonomik yapısında değişiklikler meydana getiren bir nüfus hareketidir. Bu yer değiştirme hareketi, bazı yerlerde nüfusun azalmasına bazı yerlerde de nüfusun artmasına neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında özellikle göç alan yerlerde ortaya çıkabilecek **mekânsal değişiklikler** şu şekilde ele alınabilir:

- Öncelikli olarak göç alan yerlerde nüfus yoğunluğu yaşanacağından dolayı şehrsel altyapı yetersizlikleri ortaya çıkar. Bu bakımdan İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi illerde bu soruna çok sık rastlanır.
- Yerleşim alanları açılmasına yönelik orman alanlarının tahribi veya verimli tarım alanlarının bu mânâda kullanılması gelecekte çevre sorunlarının yaşanmasına zemin hazırlayacaktır.
- Göç sonucu nüfusu hızla artan şehirlerde plansız yeni yerleşme alanları oluşmaktadır. Plansız şehirleşme, gecekondü semtlerini de beraberinde getirmektedir.
- Geldiği kırsal kesimin sosyokültürel yapısını sürdürmeye çalışan bireyler, şehrin diğer semtlerinde yaşayan bireylerle uyum sorunu da yaşayabilir.
- Sanayi tesisleri, önceden çoğunlukla şehir merkezlerinin dışına kurulmuşken günümüzde yaşanan göçler sonucu şehirlerin büyümesiyle şehir merkezlerinde kalmaya başlamıştır.

Göç alan yerler, sadece olumsuzluklarla değil olumlu gelişmelerle de ön plana çıkmaktadır. Bu bakımdan bu tür yerlerde sosyal ve kültürel çeşitlilik artmakta, yeni iş gücü potansiyeli ortaya çıkmakta ve göç eden bazı bireylerin kayda değer niteliklerinden istifade edilebilmektedir.

Göç veren yerlere bakıldığında ise nüfusun yer değiştirmesi birtakım mekânsal değişikliklere yol açar. Tarım ve hayvancılıkta üretimin azalması, kamu yatırımlarının kullanılamaz hâle gelmesi, nüfus artış hızının yavaşlayarak belirli bir süre sonra durması ve nüfusun azalmaya başlaması bu sorunların bazılarıdır. Bunların yanı sıra kırsal alanda göç sebebiyle boşalan ev ve diğer eklentiler zamanla harabeye dönmekte, boş kalan tarım alanları erozyona maruz kalarak verimsizleşmekte; nüfusun azalmasıyla nitelikli iş gücü açığı oluşmaktadır.

4. BÖLÜM: EKONOMİK FAALİYETLER

İnsanlar; yaşamlarını devam ettirebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek veya daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için çeşitli mesleki faaliyetlerde bulunur. Bu faaliyetlere genel olarak **ekonomik faaliyetler** denir.

- **Birincil ekonomik faaliyetler**, temel maddelerin doğrudan veya dolaylı olarak doğal çevreden temin edilmesine dayanır. Avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, ormancılık, madencilik, tarım ve hayvancılık bu tür faaliyetlere örnek verilebilir.
- **İkincil ekonomik faaliyetler**, birincil ekonomik faaliyetlerden elde edilen ham maddeler veya yarı işlenmiş maddeler kullanılarak yeni ürünler elde edilmesine dayanır. Sanayi ve inşaat faaliyetleriyle enerji üretimi ikincil ekonomik faaliyetlere örnek verilebilir.
- **Üçüncül ekonomik faaliyetlerde** doğrudan bir üretim görülmemekle birlikte insanlara ve diğer ekonomik faaliyetlere ürün ve hizmet sağlanması esastır. Geçmişten günümüze en fazla gelişme gösteren bu faaliyet türüne eğitim, sağlık, ulaşım, turizm, ticaret, bankacılık, pazarlama, güvenlik, sigortacılık, hukuk, belediye ve büro hizmetleri örnek verilebilir.
- **Dördüncül ekonomik faaliyetler**; teknolojinin gelişmesine bağlı olarak günümüzde ortaya çıkan bilgi toplama, bilgiyi işleme, değiştirme ve yayma çalışmalarını kapsar. Reklam yayıncılığı, yazılım hizmetleri, ağ işletmeciliği ve grafik tasarım hizmetleri dördüncül ekonomik faaliyetlerden bazılarıdır.
- **Beşincil ekonomik faaliyetler**, daha çok karar verme pozisyonunda olan kamu sektörü ile özel sektördeki üst düzey yöneticileri kapsar.

Çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışı zamana ve ülkelere göre farklılık gösterir. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleriyle çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışı arasında güçlü bir ilişki vardır. Az gelişmiş ülkelerde çalışan nüfusun büyük bölümü birincil ekonomik faaliyet kollarında çalışmaktadır. Bu ülkelerde sürdürülen ekonomik faaliyetlerde teknoloji ve bilimsel yöntemler yeterli düzeyde kullanılmadığı için daha çok insan gücüne dayalı ekonomik faaliyetler (tarım, hayvancılık vb.) yapılır. Gelişmiş ülkelerde ise çalışan nüfusun büyük bölümü hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu tür ülkelerde birincil ve ikincil ekonomik faaliyet kollarında çalışanların oranının az olması, ilgili sektörlerde bilimsel yöntemler ve teknolojinin yaygın olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Sanayi ve hizmetler sektörünün ülke ekonomilerinin büyümesine ve istihdama katkısı tarım sektöründen daha fazladır. Örneğin Ruanda'da çalışan nüfusun %76'sı tarım sektöründe geçimini sürdürmesine rağmen bu sektörün ekonomiye katkısı %35'te kalmıştır. Aynı şekilde çalışan nüfusun %24'ünün istihdam alanı olan sanayi ve hizmetler sektörünün ekonomiye katkısı ise %65'tir. Belçika'da da benzer bir durum görülmekle birlikte tarım sektöründe istihdam olanların sayısı ve bu sektörün ekonomiye katkısı azdır. Aynı ülkede çalışan nüfusun diğer sektörlerdeki istihdam oranının ve bu sektörlerin ekonomiye olan katkısının da oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır.